

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Officio Iudicis ordinarii. Titvlvs XXXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Varro, quod tu coram legatu & delegatu nostris super hoc negotio stabi iuri, & quod post huiusmodi negotium, nec per nos, nec per alium fuerit ex parte nostra citatus ut iuri pareres, praedictam petens sententiam recepta huiusmodi cautione iuratoria relaxari. Ceterum ad ea quae contra legatum obijerant, & eius respondemus, &c.]

CAP. VIII.

Trasente legato de latere, minor legatus executionem officii sui dimittere debet.

Gregorius IX. Patriarcha Hierosolymitano.

Volentes: & infra. Fraternitati t. legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen quod si legatum ad partes illas de latere nostro contigerit destinari, executionem ipsius officii, quamdiu legatus ipse tibi fuerit, pro sed. Apostol. reverentia omnino dimittas a.

CAP. IX.

Legatus non de latere, sed ratione personae extra provinciam sibi decretam absolvere nequit excommunicatos, pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in provincia si tales excommunicati aliunde veniant. Legatus vero ratione dignitatis multo tales absolvit. h. d. secundum communem intellectum.

Idem.

Excommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesiam Romanam legati, qui de ipsius latere non mittuntur extra provinciam sibi commissam, vel ibidem si huiusmodi manuum iniectiones illuc contingat aliunde accedere: & qui ecclesiarum suarum praetextu legationis sibi vindicant dignitatem, etiam subditis (quamvis in provincia sua existentes) beneficium absolutionis impartiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius a sede Apostolica concedatur.

CAP. X.

Durum legati statuta etiam legatione finita, finitur tamen sui legati iurisdictione, si citatio non processit.

Idem.

Nemini dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicae statuta edita in provincia sibi commissam durent tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi. Secus autem si causas duxerint delegandas & aliquibus, cum iurisdictione istorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio non processit.

DE OFFICIO IUDICIS ordinarii.

TITVLVS XXXI.

CAP. I.

Episcopi in suis diocesis possunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit invocare brachium seculare.

Ex synodo Ioannis Papae.

Perniciosa: & infra. Habeant igitur Episcopi singularum urbium in suis diocesis liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, uicisci & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium, non ad praedudandum, sed potius ad ea, quae Deo sunt placita, prosequendum.

CAP. II.

Ordinarius, qui scilicet non ut iudex vel homo, sed ut Deus, subditum esse criminis reum, indeterminate poterit, sed non nominatim eum arguere vel punire.

a. Vide auct. multo magis. C. de sac. eccl. fac. l. 2. C. de re iud. b. tamen. c. Vide l. un. C. qui pro sua iurisd. & l. 3. C. de off. prat. d. Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. Trident. conc. sess. 4. de reform. cap. 6. e. Vid. hampertium, cum not. de iurisd. omni. iud.

Eugenius Papa 4.

Si sacerdos sciat se pro certo aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, nisi iudicario ordine quis probare possit, non debet eum arguere nominatim, sed indeterminate. Sicut dixit Christus: Unus vestrum traditurus est. Sed si ille, cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare auctorem & dampni, licet etiam ei confessus sit, sed tamen non nominatim potest eum removere a communione, licet sciat eum esse reum: quia non d. ut iudex scit, sed ut Deus: sed debet eum ad monere ne se ingerat: quia nec Christus Iudam a communione removit.

CAP. III.

Si ordinarius subditus Episcopo proferit in sibi subiectum iustam censuram ecclesiasticam, Episcopus illum servare debet, & illum sine satisfactione & conscientia proferentis relaxare non debet.

Alexander III. Florentin. Episcopo.

Ubi ab ecclesiarum praetis ecclesiastica sententia in malefactores aliquos promulgatur, rara debet & firma consistere, & usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari. Quapropter mandamus, quatenus si quando plebanus sancti P. f. in clericos vel laicos parochianos suos interditi vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari, & eam sine congrua satisfactione, & absque ejusdem plebani conscientia non relaxes.

CAP. IV.

Si ordinario vacantis ecclesiae etiam patronata ex justa causa distulerit, est ibi per Episcopum & Oeconomum ponendus.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ubi vos plerumque oportet ordinationem ecclesiarum differre, pro eo, quod quandoque personae vobis minus idoneae praesentantur, aut inter vos & praesentatores alia de causa radix dissensionis h. emergerit: [1 & infra.] Fraternitati vestrae mandamus, quatenus si quando in vacantibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica persona praesentationem non habet, vel quia persona minus idoneae praesentatur, vel alia de causa de jure personas non potueritis in eis insituere: appellatione remota ponatis Oeconomus, qui debeant fructus percipere, & eos aut in ecclesiarum utilitatem expendere; aut futuris personis fideliter reservare.

[1. Providendum nobis est, ne occasione huius dissensionis & scandali interim fructus illarum ecclesiarum depereant, aut eius parochianis in spiritualibus gravia proveniant detrimenta. Inde est, quod.]

CAP. V.

Si constet ordinario, quod absolutus a Papa suppressit veram causam, quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi iurgis sufficio contra eum, debet cogere eum se purgare.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Ex parte tua: [1 & infra.] Quia nos consilere voluisti, utrum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium, per sedem Apostolicam meruerunt, suae excommunicationis causam aliam praetendentes? Taliter t. quod si ita tibi constiterit,

a. al. Augustin. in concil. part. 30. cap. 35. Idem Norwicensi Episcopo. b. Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. p. 10. cap. 35. c. altrem. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioann. 13. d. Thom. 3. p. 9. art. 6. Sotus in 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 6. e. C. 3. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Later. p. 31. c. 7. f. Pancratii. g. Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. p. 15. cap. 21. h. emergit. i. cessante. k. Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Later. p. 31. c. 4.

debes eos ecclesiastica censura compellere cum literis tuis rei veritate contententibus, ad sedem Apostolicam redire. Si vero id tibi a non confiteri, & eos suspectos habueris, quod confessi non fuerint veritatem, ipsos compellere debes exinde coram te, quod veritatem confessi fuerint, purgationem prestare.

[1 Nobis est constanti assertione propositum, quod interdum quidam pro certis causis excommunicati sed. Apostol. resistunt, & reticentes causas pro quibus sunt vinculo excommunicationis astricti, de absolutione sua literas deferunt, contentes eos ad sedem Apostolicam accessisse, & auditis confessionibus suis absolutionis beneficium meruisse. Vide.]

CAP. VI.

Si ex desidia vel malitia delegati Pape, qui perseverat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante quod causa fuerit delegato commissa, hoc dicit, & est casus notabilis & singularis.

Celestinus III.

Significavit t nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis, cum pro illicita conlanguinatitate & adfinitatis copula excommunicatione e notantur, ad iudices remotiores ab Apostolica sede literas impetrant: per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti, quia dicti delegati ad locum, ubi testes producivaleant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione transmittunt, in pronominata nefaria conjunctionis copula remanent: & causa debitum non sortitur effectum. [1 & infra.] Cum itaque pro malitia vel desidia iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula conjunctionis iniquae suffragium invenire: tale damus t. f. responsum, quot quotiens ea, quae praediximus in tua dicececi evenire contigerit, licite poteris taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam revocare, ipsosque tandem eadem sententia tenere ligatos, donec causa in receptione restituitur, & in aliis legitimum incipiat habere progressum.

[1 Unde postulatisti a nobis quid sit tibi in tali articulo faciendum.] Cum itaq. dolus suus alicui patrocinari non debeat, nec etiam qui per malitiam vel desidiam iudicis delegati debeat, &c.

CAP. VII.

Ordinarius supplere negligentiam Abbatis non revocanti monachos vagabundum.

Innocentius III. Austriaco Archiepisc. d.

Quanto e devotio religiosorum: [1 & infra.] Ad audientiam nostram noveritis pervenisse, quod monachi canonici & alii regulares tuae provinciae cum deberent potius in claustris iuxta regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias Principum & potentum discurrere non verentur: [2 & infra.] Mandamus, quatenus quoscumque tales inveneris, nisi ad communionem tuam respicerint, ut proprium in manibus praetorum suorum sine difficultate resignent; convertendum in utilitatem domus secundum Abbatis consilium, & regularem vitam observent: si praetati eorum post suam communionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officii & beneficii, appellatione remota compellas.

[1 Virorum studiosius mandatis divinis inhaere & creatori suo placere per omnia opera sancta conversationis intendit, tanto

a Sensus est: si suspecti sunt quod non dixerint Pape veritatem, compellendi sunt ad purgandam eam suspensionem, ut inde colligatur eos verum dixisse. b Cap. 2. eodem tit. in secund. compilatione. c Vide Trident. concil. sess. 24. in decret. de reformat. per multa capita. d al. Auxitano. e Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat. Vide consil. Viennens. in Clem. de stat. monach. c. ne in agro. b. quia vero, ubi etiam haec prohibentur. facit lex, Deo mibu. c. de Episc. & cler.

humani generis inimicus ad seductionem sua fraudis malignitate laborat, & variis modis eis praestat materiam excedendi, & animarum inextricabili laqueo nutius irretire.]

[2 Ex inveniuntur sui illorum sibi favorem & gratiam adquirunt, ac de ipsorum familiaritate in conventu suo confisi graves dissensiones commovent & ceterorum humilitatem in Spiritu arrogantia contententes, mandatis praetorum suorum inobedientes & contumaces existunt & contra illorum prohibitionem secularium negotiorum sollicitudinibus se ingerunt. Cuius igitur propter hoc ordo religionis non modicum enervetur s. t. per a. f.]

CAP. VIII.

Ab uno Episcopo excommunicatus, ab alio esse rotandus. Et Archiepiscopus per querelam aditus, non absolvet, nisi primo remittat.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ad reprimendam a malitiam perverforum pene certa sunt in canonibus constituta: quas sicut latas a vobis interdum in subditos vultis inviolabiliter observari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter observare. Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas Lexonen. Episcopus duxerit in subditos suos canonicè promulgandas: & vos ipsi fervetis, & a vestris subditis faciatis inviolabiliter observari. Tu vero frater Archiepiscopo (cum excommunicationis sententia per adpellationis non suspendatur obiectum) si quis excommunicatus ab ipso de injusta tibi fuerit excommunicatione conquectus: ad ipsum (ei quasi Coepiscopo deferens) absolvendum secundum ecclesiae formam remittas: qui si noluerit ipsum absolovere, tu (recepta cautione juratoria) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitime tibi confiterit eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito tibi iuramenti praecipias, ut super eo, de quo fuerit excommunicatione notatus b, eidem Episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

CAP. IX.

De causis subditorum Archiepiscoporum & Episcoporum suorum Patriarcha non cognoscit: nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu privilegii.

Idem Turonensi c Archiepiscopo.

Devo d simul: [1 & infra.] Consul. t. t. r. quod cum sit in canonibus definitum Primates vel Patriarchas nihil juris praeter ceteros habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel e praesca illis consuetudo contulit ab antiquo f: ita ut secundum Nicenas & regulas sua privilegia serventur ecclesiis, praeterquam si Apostol. sed. aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali privilegio decreverit honorare: quamdiam clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium Patriarchae subire, nisi causa per appel. ad eius audientiam perferatur: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica sit indultum.

[1 Consultationem scilicet & querimoniam, unica tua f. petio continebat per quam a ven. fr. Hierosolymitano Patriarcha quereretur clericos tuos iniuste gravari, qui eos spreto iudicio tuo curam quo parate sunt de se querimoniam deponentibus iustitiam exhibere, licet ad eum per Apostol. sed. causa minime deferatur, curam se respondere compellit, & utrum ad id possint de iure compelli per nostras postulas ut literas edoceri. Volentes igitur super gravaminibus tibi providere praedictis.]

CAP. X.

Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui suffraganeis

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b al. notatus, nam innotatum in nullo manscr. reperitur. c al. Tyrensi. d Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. e & praesca. f Vide l. de quibus ff. de leg. & c. quae sit lon. consil. g Haec habet in d. con. can. 6. & 7.

genui

gatus alteri committere, & consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.

Idem Titonem Archiepiscopo.

Quod sedem a apost. [1 & 7.] Nos quidem consulti, utrum si aliqua infirmitate, vel alia iusta causa detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui Coepiscoporum tuorum vices tuas committere licitum tibi esse: [2 & 7.] Consultu taliter respondemus, quod in tali articulo constituto & tuas vices (ut dictum est) tibi committere licet, & consecrandus munus debet ab eo consecrationis b accipere, & cui eas duxeris committendas, dummodo catholicus habeatur & impedimentum ei ex subtractione gratia Apost. sed. non obstat.

[1 Consultus super his que tibi dubia existunt, gratum gerimus & acceptum, & tua exinde s. merito videtur commendanda, cum lex divina constitutionis eandem sedem totius posuerit orbis terrarum magistrum, ut quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem iustitiam ratio requiratur.

[2 Et utrum electus qui pro consecratione instaret, ab eo cui vices tuas commisit, taliter deberet licite consecrari.]

CAP. XI.

Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam, subditi suffraganei committere potest: non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest. h. d. usq. ad 6. Præterea.

Idem Episcopo Helensi.

Pastoralis officii [d & 7.] Ex parte e tua fuit insuper f. quæsitum utrum si aliqua causa fuerit ad Archiepiscopum per appel. delata, possit eandem iure ordinariæ potestatis suffraganei sui subdito delegare; vel animadvertere in g eundem, si causam renuerit suscipere delegatum? Ad quod respondemus, quod Archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem huiusmodi compellere nequit invitum: cum in eum (exceptis quibusdam articulis) nullam habeat potestatem, licet Episcopus eiusdem sit metropolitana b lege subiectus: & infra.

Morus delegato Papa, qui excommunicatus rem, vel alioquin in possessionem induxit, si ejus successores in delegatione succedat, abstinere & restituere possessionem poterit: alia solus Papa restituet & absolvet, præterquam in mortis articulo, ne tamen curat amalis prescriptis, seu coram ordinario, vel publicis personis de stando iuri cautionem prestabit. hoc dicit.

Præterea postulasti, an alicui liceat sine speciali mandato Apost. sed. (delegato, qui reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo immodavit, vel petiorem causa rei servandæ in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidem volenti juri parere absolutionis beneficium impartiri, & possessionem restituere intra annum a iudicanti recepta primitus cautione. Ad quod dicimus, quod cum delegatus quantum ad illud sit major ordinatio, sine mandato summi Pont. excommunicatus ab huiusmodi delegato non potest per alium (præterquam in mortis k articulo) absolutionis gratiam obtinere, nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onere & honore. Nec per alium, quam per sum-

a C. 6. eod. tit. in 3. compil. b Al. a consecratore. c Vide lazarum, C. qui pro sua iurisd. d Que hic desunt require ex c. pastoralis, si de off. iud. delegati. e Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. f requisitum. g Ratio est, quia iudicare est publicum munus. h. numerum & iudicandi. De mun. & hon. & l. un. C. qui pro sua iurisd. h metropolitana. i In omnibus imprefis habetur dictio, ordinari, que deest in antiquioribus exemplaribus. Ex recenteribus ex margine recessit in textum, ex glossa tamen constat, non fuisse a Raym. postea. k Quia in mortis articulo nulla est criminum aut casuum referentio: & idem omnes sacerdotes quolibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. concil. Trid. sess. 4. c. 7. de casuum reform.

num Pont. recuperare poterit possessionem amissam: veruntamen ne alius post annum verus efficiatur possessor, coram ordinario, vel si ejus copiam habere nequiverit, coram publicis & honestis personis (ut quasi præscriptionem interrumpat annalem) offerre ac prestare, quod iuri parebit, poterit cautionem: ut sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

CAP. XII.

Papa per rescriptum, quo mandat ordinario ut subditos suos corrigat, non facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset, hoc dicit.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Licet a in corrigendis excessibus iuxta canonicas sanctiones appellationis sit diffugium interclusum, & ideo Parisiens. Episcopus cum a nobis receperit in mandatis, ut tam circa viros religiosos, quam etiam clericos seculares sui jurisdictioni subiectos, qui b multa & gravia crimina committere proponunt, inquiret & corrigat ap. re. quæ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestum. Quia tamen intentionis nostre nec fuit, nec esse debuit jurisdictioni tuæ per mandatum huiusmodi derogare: præsentium auctoritate duximus declarandum, quod si in inquisitionibus ab eodem Episcopo, non tanquam delegato, sed tanquam ordinario faciendis, aliquis casus emerferit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare, prædicti occasione mandati auctoritatis tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitana appellari valeat, nolimus aliquatenus derogare. c

CAP. XIII.

Pralati subditos corrigunt, & reformant appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen capitulum consuevit corrigere excessus canonicorum, si intra terminum ab Episcopo præsentium non facit, ipse Episcopus hoc faciet. hoc dicit, usq. ad 5. Ceterum.

Idem in concilio generali. d

Irrefragabili constitutione sancimus, ut ecclesiarum pralati ad corrigendum subditorum excessus, maxime clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter e intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam in talibus excefferint observandam. Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesie, qui consueverunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis ecclesiis qui talem hæcenus consuetudinem habuerunt, ad commotionem f vel iussionem Episcopi corrigantur, intra terminum competentem ab eo g præfigendum: alioquin ex tunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per cens. eccles. corrigere non postponat.

Si canonici sine manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessant a divinis, Episcopus cessationem non servabit, & metropolitanus vice Papa cognoscat. h. d.

Ceterum si canonici absque manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessaverint a divinis, Episcopus, si voluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipsius, tanquam super hoc delegatus a nobis, taliter eos per cens. eccles. cognita veritate castiget, quod pœnæ metu talia de cetero non præsumant.

a C. 6. eod. tit. in 3. compil. b In omnibus antiq. ita: quæ multa & gravia committere proponuntur. c derogari. d C. 7. & c. 1. eod. tit. in 4. compil. e Quis autem ratione prelate subditorum excessus corrigere debeant, præscripti conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 1. f & g al. Episcopo.

Præstat in impositione panis, cavere debet a quasi pecunia, & ab omni alio gravamine, h. d. usq. ad finem.

Provideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, ut hoc salutare statutum ad quantum a pecunia vel gravamine aliud non convertant, sed istud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem: quoniam super his sed. Apost. auctore Domino, adtentissime vigilabit.

CAP. XIV.

Cum in civitate vel diocesi sunt populi diversarum linguarum, Episcopus debet providere ut per viros idoneos, qui secundum varietatem linguarum officia sui celebrent, & sacramenta ministrent. Et si viri non essent, constituat sibi vicarium Pontificem illius lingue, non tamen propter hoc eadem diocesi debet habere duos Episcopos.

Idem in eodem. b

Quoniam e in plerisque partibus intra eandem civitatem atque diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores: districte præcipimus, ut Pontifices huiusmodi civitatum, sive diocesim provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum & linguarum, divina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino ne una eademque civitas sive diocesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita quasi monstrum. Sed si propter prædictas causas urgentes necessitas postulaverit, Pontifex loci catholicum præfulem nationibus illis conformem, provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. f Unde si quis aliter se ingererit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: & si nec sic restiterit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerat) brachio seculari ad tantam g. insolentiam repellendam.

CAP. XV.

Episcopi, qui per se non possunt, tenentur adsumere idoneos qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes & confessionum auditions: & ut possint Episcopi reperire tales, præcipit in ecclesiis cathedralibus & collegiatis tale institui.

Idem in eodem.

Inter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permixtè sibi noscitur esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur, eo quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde k cum sæpè contingat quod Episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (nec dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cætero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maxime per amplas dioceses & diffusas: generali constitutione sanimus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum adsumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se iidem nequiverint) solcite visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cum indigerint, congruè necessaria l subministrant:

a Infr. de pan. cap. licet. b Cap. 9. & 2. eod. tit. in 4. compil. c Lud. Gem. in Reg. Cane. de Idiom. ubi plura tradit de linguarum similitudine & diversitate. d Alias, diversa habens capita, &c. e Prescriptas. f al. Verum. g Insolentiam. h Ca. 10. & c. 3. eod. tit. in 4. compil. i Matt. 4. Luc. 4. Deut. 8. k Conc. Trid. sess. 1. c. 2. sub Rubr. decr. de reform. c. 4. concord. conc. Carthag. 4. c. 20. & concil. Rhem. c. 14. l Salarii non habere debent per D. D. in l. Jurisper.

ne pro necessariorum defectu compellantur a declinare ab incepto. Unde præcipimus, tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & penitentis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districte subiacet ultioni.

CAP. XVI.

Episcopus in ecclesiis diocesi sue debet esse contentus juribus Episcopalibus: & qua sint iura episcopalia declarat.

Honorius III. Episcopo Astinensi.

Conquerente œconomio monasterii sancti Benedicti montis Subasi nobis innouit, quod tu juribus episcopalibus non contentus, quæ in ecclesiis seu capellis ejusdem monasterii debes habere, a quibusdam earum procuracionem exigis, quas ad dandam procuracionem minimè sufficere proponebat, petens ut specificares, quæ tibi ratione juris episcopalis competere in eisdem, quorum b quibusdam specificatis, his fuit legitime contenta. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere proposita intellectis decrevimus, ut in ecclesiis seu capellis tuæ diocesis, ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam obedientiam, subiectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuras ecclesiasticas, juris dictionem quoque caularum omnium ad forum ecclesiasticum de jure spectantium, penitentias & sacramentorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda collationem, synodum, & synodatici seu c. cathedralis nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuorum, visitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas visitandas accesseris, non d. amplius procuracionis nomine requiras ab eis, nisi quantum (penfatis facultatibus earundem) moderatè poterunt exhibere, ne plus cæteris capellis ejusdem diocesis in procuracionibus onerentur: & infra. Tu autem his juribus in præfatis ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateran. concilii, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum caritate postulandum, sicut ab aliis ecclesiis ejusdem diocesis pro necessitate temporis sustinemus.

CAP. XVII.

Episcopus rusticans monasterium, non introducat seculares, sed duos aut tres canonicos suos, cum aliquibus religiosis.

Idem Abbati & conventui sancti [Remigii.] e

Venerabilis [1 & 7.] Attendentes igitur, quod inde censuit ut Remen. Archiepiscopo, in monasterio vestro visitationis officium exercere, seculares f intersint, per quos possit in claustrum dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cætero seculares in capitulum (nisi duos vel tres de canonicis ecclesie sue in decenti habitu, alias g quos expedire viderit religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducat. b

[1 Illius supremi post Christum postoris editum, post forma factus gregu ex anno dignoscitur non dominandi libri]

a De excus. tit. & in elem. cum ab omni. De vita & honestate cler. b In uno manuscr. quorum quibusdam autem juribus specificatis hinc inde sunt super præmissis in leg. cont. In alio ita: in suis legit. cont. c Synodatici & cathedralis nomine quid intelligatur explicat Grat. 10. q. 3. per totum. Adde archid. c. 1. de præb. h. d. nec. e. Fotini. f Intersint persona. g al. vita & lux, at. ita, vel alia. h Tales introducendi debent illorum uti consilio l. quod tamen. & ibi Bart. 6. si arbiter. De arb. dicitur.

...dno, sed amore recte regendi debet cum salubriter vifitare, sic ex-
cessu delinquens quantum potest corrigendo, ne revelet: sic
inreparis ne confundat. Quia cum iuxta sapientis editum se-
creti fit arguendus amicus, amicitia legem violare videtur, secon-
do palam arguit increpando.]

CAP. XVIII

Lex diocesana, & lex jurisdictionis, sunt diversae: unde res ju-
dicata in una, non obstat agent in alia.

Idem Episcopo Bojacen. a & Archidiacono
Rothomagen. b

Dilectus filius Abbas monasterii c Rothomagen. no-
bis exposuit, quod tertia pars emendarum, quas ho-
mines quinque parocciarum pro suis excessibus solvere
compelluntur, ad suam spectant monasterium ab anti-
quo: [1 & 7.] Cumque se. me. l. Papa prae. n. vobis dede-
rit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam re-
mitteretis ad eum sufficienter instructam: dictus Episcopus
processum vestrum diutius impedivit occasione cuius-
dam sententiae, quae super quibusdam ecclesiis, quoad
legem diocesanam promulgata extitit pro eodem. Un-
de praefatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum
citatio, causarum examinatio, & decisio d, ac emendae ad
legem jurisdictionis pertinere noscantur non fineremus
sententiae memoratae preteritum negotii processum ulterius
impediri. Cum igitur praedicta de lege jurisdictionis
causant, mandamus quatenus huiusmodi sententia non
obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis for-
mam.

[1. Et quae inter ipsos homines orta ecclesiastica questione cita-
tio ad eundem, sed examinatio & decisio questionum ad ven. fr. n. Ve-
nerem. Episcopum, & ipsam Abbatem pertinent, in communi.]

CAP. XIX.

Per rescriptum, quae Papa mandat ordinario, ut corrigat clericos
sue diocesis, non datur ei jurisdictionis super exemptos.

Gregorius IX. Episcopo Suan.

Grave gerimus e, quod cum in ecclesiam sanctae
Mariae de Orbicello, & quasdam alias f existentes
in tua diocesi ad monasterium sancti Anastasii de urbe
spectantes nullam jurisdictionem habeas ordinariam, aut
etiam delegatam g, occasione literarum nostrarum, quas
super correctione clericorum tibi transmisimus, in eas in-
terdicti, ac in clericos earundem suspensionis sententias pro-
mulgasti: quamquam Abbas ejusdem monasterii eos
corrigere sit paratus: & infra. Mandamus quatenus si
est ita, prudenter corrigens per te ipsum, quae minus pro-
vide attentasti, praedictas sententias sine difficultate re-
laxas.

CAP. XX.

Oedimarius cui competit absolute ab excommunicatione, potest
etiam absolute eadem demandare.

Idem.

His, quibus h ex officio in certis casibus competit il-
los absolovere, qui pro violenta manuum injectione
incidunt in canonem sententiae promulgatae, licet aliis hu-
jusmodi absolutionem committere, cum viderint expe-
dire.]

DE OFFICIO IUDICIS.

TITVLVS XXXII.

CAP. I.

Ad officium iudicis etiam delegati, spectat providere advoca-
tum parit, quae non potest habere, & potest dare domesticum.

a al. Brecenti. b Abbati de Sagunt. c al. Voveren.
d. deusis carum. e In pluribus antiquis: quod cum in S.
Mariae de Orbicello & quasdam alias ecclesias existentes in tua, & c.
f ecclesia. g Quod hodie postum Episcopi circa visitandos &
corrigendos monachos, statuit Trident. concil. sess. 21. de reform. cap. 8.
h. Com. Trident. sess. 24. de casibus reserv. & sess. 24. de reform.
cap. 6.

Honorius tertius Archiepiscopo sancti Leonardi, &
Abbati Salernitano. a

EX literis vestris accepimus, quod cum causam, quae
inter Abbatem & conventum Fossae Nova ex
parte una, & Abbatem & conventum monasterii b
Canen. ex altera, super quibusdam possessionibus mo-
nasterii sancti Petri de c Almaphia vertebatur: [1 & 7.]
Quia pars praedicti monasterii proposuit, quod habere
non poterat advocatum vestrum, super hoc d imploran-
do officium, tu frater Archiepiscopo eidem de magistro R.
clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium
providisti. Verum frater S. Can. monachus proposuit in
praedictum ejusdem monasterii factum esse, eo quod
dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra. Man-
damus quatenus hoc non obstante in negotio ipso (ra-
tione e pravia) procedatis.

[1. Quae Bo. me. fr. Sylvester monachus Fossae Nova cum idem
S. Petri monasterium visitasset eisdem Abbati & conventus Cano-
nens vendidit in eisdem monasterii S. Petri praedictum & grava-
men, vobis duximus committendum.]

CAP. II.

Cum imploratur officium nobile, sit litis contestatio secus in mer-
cenario.

Gregorius nonus.

Iudicis officium ubicunque pro actione f proponitur,
veluti cum restitutio in integrum principaliter postula-
tur, litis contestationem exposcit: alias ante & post ingres-
sum g causa potest ad hoc finelitis contestatione haberi
recursus.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN-
TIA.

TITVLVS XXXIII.

CAP. I.

Primus ordinatus, ceteris paribus, prior & major habendus est.

Gregorius Augustino Anglorum
Episcopo. h

Um i certum: [1 & 7.] Sit honoris ista distin-
ctio, ut ipse prior & major habeatur, qui prius
fuerit ordinatus communitatis k consilio, & con-
cordi actione. l

[1. Sit pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia aeterni re-
gni praemia reservari, nobis tamen eum necesse est honorum beneficia
tribuere, ut in spiritali operis studio ex remuneratione valeant mul-
tiplicius insudare, & c. extitit prelixa & impressa inter opera Gre-
gorii h.]

CAP. II.

Veniens contra decretum vel constitutionem Episcopi, debet ex-
communicari.

Idem.

Siquis venerit m contra decretam Episcopi, ab eccle-
sia abiciatur. In lib. Reg. legitur: Qui non obedie-
rit principi, morte moriatur. Et in concilio Agathen.
[n quod] anathematizetur.

a In duobus vetustissimis codicibus ita: Archiep. Salernitano
& Abbati S. Leonardi: in ceteris, Archiepiscop. S. Leonardi Ab-
bati Salern. b Canonensis Salernitanae dioc. al. Cavenfis. aliter
Savvenfis. c Almaphia, al. Almaphia, al. Amalfia. d Quia
importet hac clausula Bart. in l. Titia amico. De au. & arg. leg.
e Parenthesi inclusa, desunt in vultu manuscr. f Id est, vel
actio desicit. g Id est, sub post litem contestatam, vel postquam
est in causis conclusum. h lib. 12. epist. 15. i Cap. 1. ord. tit.
m 1. comp. & post. concil. Trid. sub Alex. 3. p. 44. c. 1. k al. cum
unitatis. l Vide Honoris. ff. de decur. m Cap. 3. & 4. cod.
tit. in 7. compil. Emich. l. 1. cap. 23. l. 100 p. 16. cap. 24. l. Reg. 13. Deur. 17.
n m.

